

Ilustrirani **Slovenec**

Celo IV

Tedenska priloga »Slovenca« (šf. 147) z dne 1. VII. 1928

Štev. 27

Univerzitetni prof. dr. Aleš Ušeničnik

ideolog novejšega katoliškega gibanja na Slovenskem, ki obhaja 3. tm. šestdesetletnico svojega izredno plodonosnega življenja.

Pogled na poslopje naše narodne skupščine

kjer je dne 20. junija črnogorski poslanec Puniša Račić ustrelil poslanca Pavla Radiča in dr. G. Basarička ter ranil poslance St. Radiča, dr. Pernarja, Iv. Grandjo. To nečuvveno dejanje pobesnelega poslanca iskreno obsoja in obžaluje vsa država.

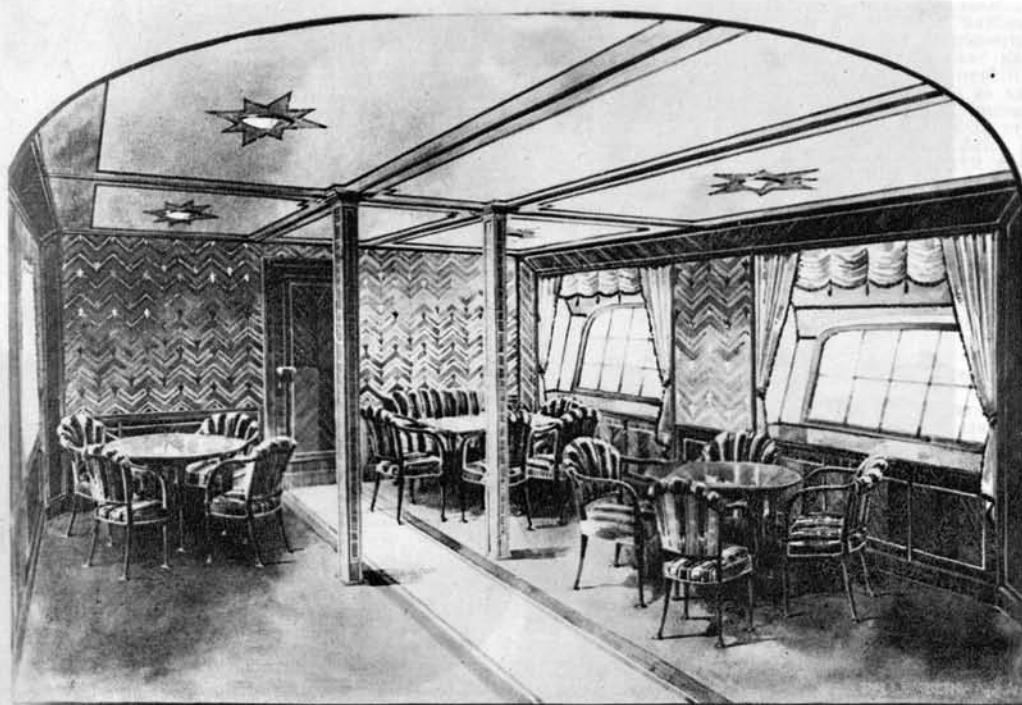
Maršal Čangsolin

poveljnik severne kitajske armade, ki je podlegel ranam, dobljenim ob priliki atentata nanj. Njegova smrt utegne povzročiti razpad njegove armade in s tem končno zmago južnokitajskih revolucionarjev.

Napredek v letalstvu gre skokoma

naprej. Dan za dnem beremo o novih rekordih in presenečenjih. Pred nekaj dnevi je zopet preletela Atlantski ocean drzna ameriška letalka v družbi treh pilotov, istočasno je bil pa premagan tudi Tihi ocean, ki so ga skupno preleteli dva Avstralca in dva Američana iz Honoluluja na Havaju v Suvo na Fidži otokih.

Medtem, ko dosegajo letalci take neslutene uspehe, je pa na delu tudi tehnika. Nemci pripravljajo svoje raketno letalo, istočasno pa grade v Friedrichshafnu tudi ogromen zrakoplov, v katerem se bodo vozili potniki prav tako udobno, kot na ladji. Naša slika nam kaže »družabno sobo« novega zrakoplova, v kateri se bodo mudili potniki čez dan. Dogotovljen bo ta zrakoplov že v prihodnjih dneh.

• L Z 127 • AUFENTHALTSRAUM •

Nazaj k naravi!

Ubijajoče vpliva na prebivalstvo večjih modernih mest zlasti dejstvo, da izgublja polagoma ves stik z živim življenjem narave in le obžalovati moramo mladino, ki dorašča sredi zaduhlega zidovja in nima pogosto vse življenje prilike, preživeti vsaj nekaj dni v solncu in brstenju.

Glede na to so začeli zadnje čase živahno propagirati misel nedeljskih in počitniških kolonij za revnejše mestno prebivalstvo, ki si ne more privoščiti kopališč in letovišč. Občine ali tozadevna društva najamejo večje gozdne in travniške komplekse in tja romajo potem v prostih poletnih dnevih cele trume srednjih in revnejših slojev s šotori, da prežive vsaj nekaj ur s svojimi družinami sredi večno lepe narave. Naša slika nam kaže kolonijo takih »letoviščarjev« blizu Berlina.

K odkritju spomenika padlim vojakom na Ceru dne 28. junija t.l.

Pogled na spomenik.

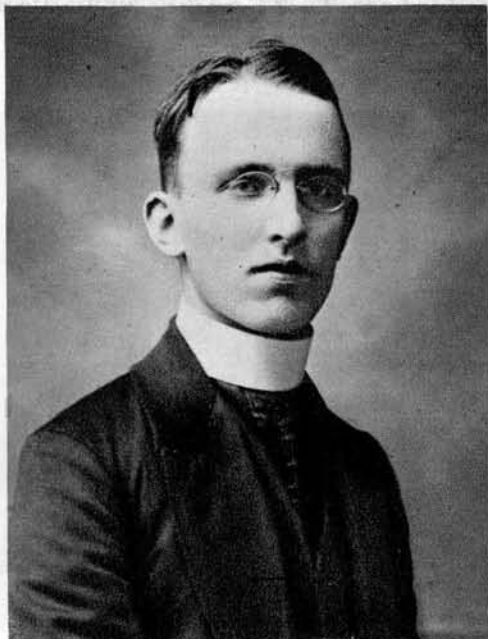
Na letošnji Vidov dan so odkrili na planini Cer spomenik junakom, ki so padli v znameniti bitki, imenovani po tej planini. V bojih, ki so se vršili tu od 30. julija do 8. avgusta 1914, je bila prvič uprav katastrofalno poražena avstrijska armada tudi na jugovzhodnem bojišču. Poveljnik V. avstrijske armade, general Potiorek, je začel namreč 30. julija prodirati s svojimi divizijami (okoli 200.000 mož) preko Drine na srbsko ozemlje. Po številu nekaj, a po opremljenosti slabša srbska vojska se je izprva umikala in Avstrijci so razširjali že zmagoslavna po-

Dnevno povelje na dan odkritja.

ročila, od 3. do 5. avgusta so se pa začele srbske čete energično ustavljati avstrijskemu prodiranju, in 6. avgusta so Srbi v žilavem protinapadu prebili avstrijsko fronto in izvojevali sijajno zmago nad Avstrijci, ki so se začeli hitro umikati. Dne 7. in 8. avgusta so Srbi temeljito izkoristili svojo zmago in gonili avstrijske polke, kolikor jih niso razkropili in ujeli, daleč preko svoje meje, skoro do predvrat Sarajeva. Avstrijska vojska je izgubila okroglo 30.000 mož, ogromno vojnega materiala, njeni operacijski načrti pa so bili s tem popolnoma prevrnjeni.

Slike k Slovenskemu biografskemu leksikonu

Jeretina Janez
(1894–1921), pesnik.

Jelovšek Ernestina
(1842–1917), hčerka Prešernova.

Jerovšek Franc
(*1854), pesnik.

Ivan Zajec
akademični kipar.

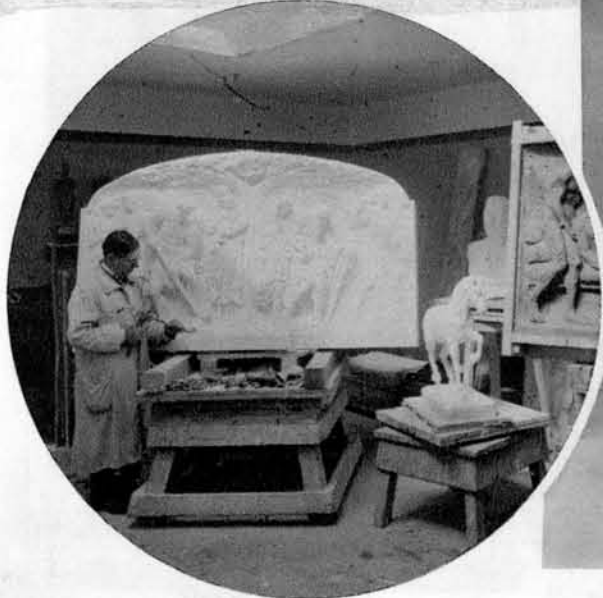
Kozakove sanje
mavec iz l. 1906., last Narodne galerije.

Na levi:
Oltar sv. Frančiška
v ljubljanski frančiškanski cerkvi; oba stranska kipa in relief zgoraj v sredi so Zajčevi iz l. 1908.

Spodaj:
„Politik“
kip za narodno skupščino v Belgradu iz l. 1925.

Spodaj v krogu:
Pogled v Zajčev atelje
na Prulah v Ljubljani; na sliki je videti umetnika pri delu reliefa za nagrobni spomenik.

Slovenska upodabljaljoča umetnost: Ivan Zajec

Tih in skromen je naš kipar Ivan Zajec, zato velik del širše publike komaj še ve, da je živ, a vendar snuje, gnete in kleše še vedno v svojem tesnem ateljeju na dvorišču šole na Prulah v Ljubljani. Ker je Zajec ustvaritelj najbolj znanega spomenika na Slovenskem, to je Prešernovega v Ljubljani, je gotovo umestno, da seznanimo z njim podrobneje tudi širše občinstvo.

Zajčeva rodbina izhaja iz kmetiške hiše v Stari Oselici na Gorenjskem. Iz nje so izšli štirje bratje kiparji: Martin, Marko, Valentin in Franc. Najbolj znan je bil poslednji, ki je klesal in rezal predvsem cerkvena dela in izvršil tudi nekaj znanih portretov (n. pr. škofa Wolfa v ljubljanski stolnici). Ta je tudi oče našega Ivana Zajca, ki je bil rojen 15. julija 1869 v Ljubljani. Komaj je končal Ivan ljudsko šolo, že je stopil tudi on v očetovo delavnico, kjer je dobil prvo kiparsko znanje. Z devetnajstimi leti je dovršil prvo samostojno delo, to je dva angela v kararskem marmorju za glavni oltar cerkve na Rožniku pri Ljubljani, a tedaj se loti očeta pljučnica in nepričakovano umrje. S tem je bil prepuščen Ivan samemu sebi in tedaj se ga usmili Josipina Hočevar ter ga podpre, da je mogel oditi na dunajsko umetnostno akademijo, kjer je ostal celih sedem let, to je od 1889 do 1896. Tri leta je obiskoval specialni, a štiri leta splošno kiparski oddelek ter si pridobil več priznanj in nagrad (n. pr. za kip prestrašenega satirja, ki se nahaja sedaj v ljubljanskem muzeju).

Po dovršenih studijah na Dunaju se je naselil v Ljubljani, kjer je dobil za prvo naročilo izdelavo velikega reliefa na pročelju šentjakobske cerkve, pozneje je dovršil pet reliefov za župno cerkev v Krškem, ki kažejo motive iz živ-

ljenja sv. Janeza Evangelista, ter dobil še razna druga, manjša naročila. Pri tekmi za Prešernov spomenik je dobil prvo nagrado in poverjena mu je bila tudi njegova izdelava. Spomenik je bil slovesno odkrit meseca septembra 1905, a istočasno je dovršil tudi Vegov spomenik za Moravce. S temi deli si je prihranil nekaj gotovine in z njo odšel v Pariz, kjer je ostal skoro tri leta. Tam je izdelal več plastik in razstavil 1906 v salonu francoskih umetnikov znane »Kozakove sanje«, ki so sedaj last naše Narodne galerije, naslednje leto pa nekaj manjših drobnarij. L. 1908. se je zopet vrnil v domovino, kjer je izklesal nagrobni spomenik za Majdičevo rodbino v Kranju in več plastik za ljubljansko frančiškansko cerkev. Ker nadaljnjih naročil ni bilo, je odšel v Rim, da si izpopolni svoje znanje ob večno lepim spomenikom antike in renesance. Tam je razstavil 1915 bronasti kipec, predstavljajoč ranjeno Amakonko, ki je vzbudil precejšnjo pozornost. L. 1914. ga je zalotila v Rimu vojna in ko je stopila v to še Italija, je moral v Sardinijo v internacijo, vendar mu je bila tudi tu dana prilika, da je dovršil nekaj cerkvenih del. Po končani vojni se je vrnil v domovino, kjer je dobil več naročil. Najprej se je stisnil v Jakopičev paviljon, zadnja leta pa dela v ateljeju na Prulah, razen tega pa poučuje tudi na tehnikah. Pravkar je dovršil velik nagrobni relief »Človeško življenje«, ki ga vidimo tudi na sliki iz ateljeja.

O svoji umetnosti pravi Zajec sam: »Moja umetnost ni moderna in modernosti tudi nikoli iskal nisem. Delam, kakor čutim in kakor mi ugaja. Po mojem mnenju mora umetnina vsebovati poezijo, harmonijo linij in zvezo s naravo.« —ec.

Orator, skica iz l. 1924., last umetnikova

Igralec Danilo
marmor iz l. 1920., last portretiranca.

Pastirska idila
marmor iz l. 1921., last trgovca Gerkmana.

Na desni:
Prešernov spomenik
v Ljubljani, ki ga je delal umetnik l. 1904. in 1905.

Spodaj:
„Glasba“
mavec iz l. 1926, naročen za belgrajsko narodno skupščino.

Spodaj v krogu:
Centaur in Capiid
glina iz l. 1927., last umetnikova.

Kmetijska razstava v Lipskem.

Najznamenitejša in po svojem obsegu, bogastvu in pestrosti največja kmetijska prireditev v kulturnem svetu, je razstava nemške kmetijske družbe. Letos se je vršila ta v Lipskem od 5. do 10. junija. Nemškim kmetovalcem je nudila priliko za nakup strojev, obenem pa pouk o novostih v kmetijstvu. Kmetijski strokovnjaki, uradniki in večji posestniki imajo tu svoje sestanke in strokovna zborovanja. Inozemci obiščejo to razstavo bodisi zaradi nakupa strojev, ali pa, da se pouče o trenutnem stanju kmetijske industrije. Tu je slišati vse mogoče jezike. Rusi so letos prišli v velikem številu, dalje Rumuni, Grki, Bolgari in tudi

Pogled na del kmetijske razstave
v Lipskem.

Na levi:

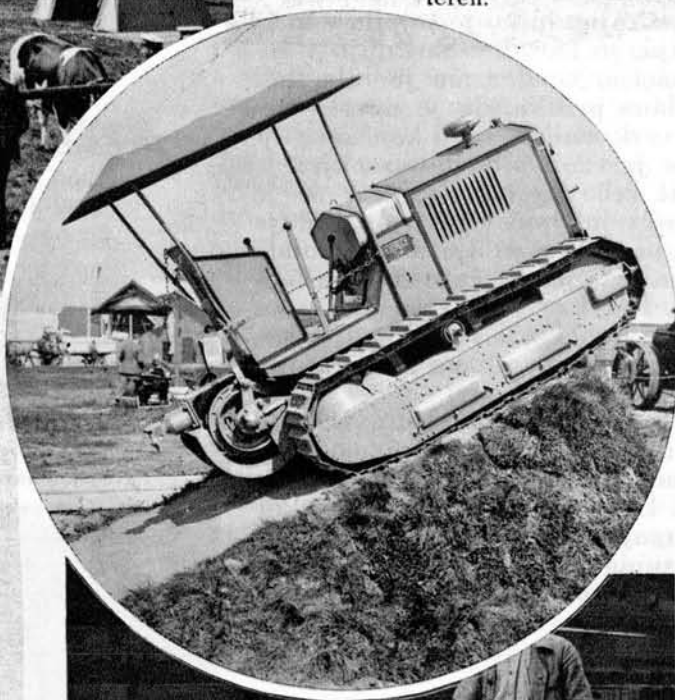
Razstava holandskega goveda

na kmetijski razstavi v Lipskem.

Spodaj:

Novi Kruppov traktor

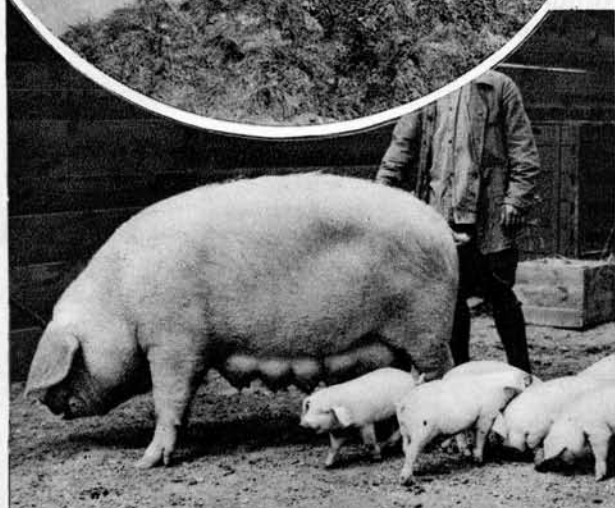
ki zmore tudi najnepriladnejši teren.

iz Jugoslavije je bilo kakih 50 interesentov. Celo iz Južne Amerike in iz Japonske so kmetovalci priredili večji izlet.

Letošnja razstava je bila izredno obsežna. Njen prostor je zavzemal 36 ha ali 64 orlov površine, torej skoraj 10 krat toliko, kakor ves prostor Ljubljanskega velesejma. V zidanih paviljonih so bili razni znanstveni, propagandni in kupčijski oddelki, med katerimi je vzbujala posebno pozornost nemška industrija umetnih gnojil. Velezanimiv del razstave so bili tudi kmetijski stroji, ki so zavzemali nad 20 ha površine, in so pokazali, kako kmetijsko strojna industrija skokoma napreduje. Posebno za Kruppov traktor (vlačilec) so se zanimali vsi. Uporablja se lahko za oranje, košnjo, žetev, pa tudi za vlačenje tovorov po cestah in hlohov v gozdu. Premaga največje strmine in neenakosti zemlje. — Razstava živine je podala sliko živinoreje vse Nemčije. Bilo je tu nad 4000 živali (konj, goved, prašičev, ovac in koz). V posebnih krogih so ocenjevali živino posameznih pasem.

Cilj te kmetijske razstave je bil, pokazati in doseči po kakovosti najboljše, kar se premore v rastlinstvu, živalstvu in v tehniki. To načelo bi kazalo upoštevati tudi pri naših kmetijskih razstavah.

Westfalska svinja z mladiči

ki je dobila prvo nagrado.

Na levi:

Ogromni razstavni paviljon za umetna gnojila.

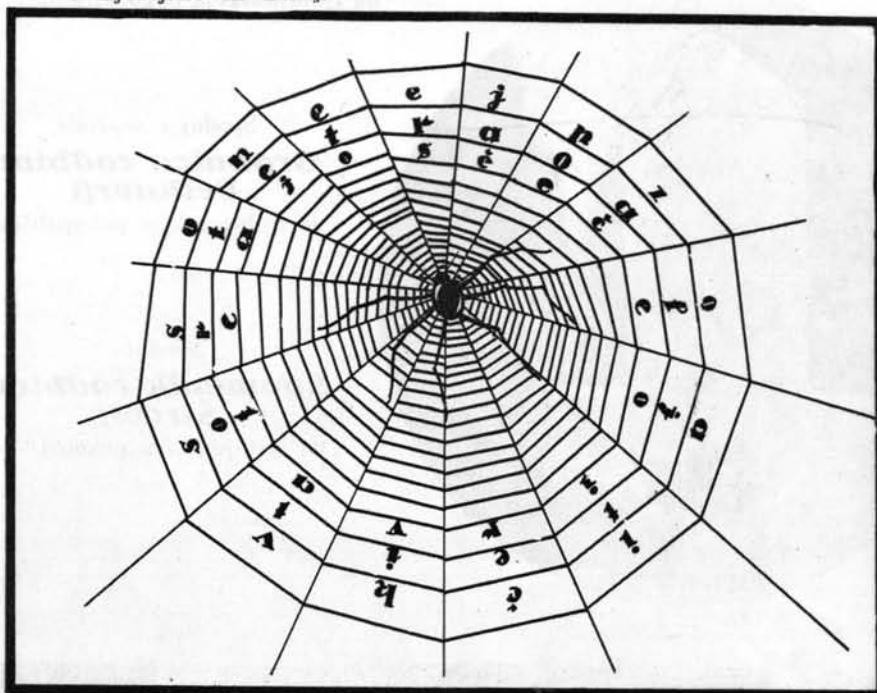
Franc Šifrar

kreпка gorenjska korenina iz Bitnja pri Kranju, ki je bil celih 30 let župan občine Stražišče. Mož ima danes 90 let, a mu je še vedno igrača mahnuti jo peš iz Kranja v Ljubljano in nazaj.

„Fantje od fare“

Skupina Slovencev, ki služi pri kraljevi gardi v Belgradu.

Našo današnjo uganko: »Pajek v mreži« rešiš prav lahko, ako pričneš pri pravi skupini in pravilno, kot uganka kaže, nadaljuješ. Tri in tri črke se vzamejo vkup in sicer od znotraj navzven. — I. nagrada: Haggard: Jutranja zvezda; II. nagrada: Foerster: Ojačen beton.

Rešitev uganke v št. 24. se glasi:

Oton Župančič: Duma.

Sveta si zemlja in blagor mu, komur plodiš,
z oljem mu ležiš razpokano dlan,
šrambe mu polniš in vina mu vračaš za
znoj;
daješ sena in otave za vola, ki vlačil je
brano,
hodil pred plugom in družno potil se z
oračem.

Pravilnih rešitev je prispelo 278. Za prvo nagrado je bil izžreban naš 51letni naročnik iz Višnje gore Mihael Omahen st., za drugo nagrado pa Janez Bobnar, Hraše, p. Smlednik.

Sergej Minclov:

Car Berendej.

(Povest iz sibirskega pragozda.)

III. POGLAVJE.

Napočil je dan' odhoda.

Še pred svitanjem so se povsod prižgale kakor zvezde pri Ananjevih lučke. Na dolgi mizi so se zakadile kakor gore po skledah šanjge², seljanke³ in druge ribje jedi: saj je bil Veliki post⁴. Glafira Pavlovna je tako stregla potnikom, da niso bili naposled kos taki gostiji; s čajem pa jih je nalila do samega vrha: kar plenkalo jim je v grlu, ko so se dvignili od mize.

Odšli so iz jedilnice in odkorakali v sobo zraven. Tam pa je že stala Pelageja Grigorjevna pri klečalniku. Vsa soba je bila natlačeno polna ljudi. Vsi, ki so živeli pri Ananjevih v hiši, veliki in majhni, so prišli molit s potniki.

Pobožno in razločno je prečitala Pelageja Grigorjevna vse molitve, katere predpisuje obrednik za one, ki gredo na pot. Odposlanci so opravili poklekovanje, poljubili svete podobe in sveto razpelo.

² Na smetani pečene pogače.

³ Ribja juha.

⁴ Pred veliko nočjo.

Potem so se pričeli poslavljaliti od gospodarja in vse družine, vsakemu so se nizko priklonili. Grigorij se je pred očetom spustil na kolena. Matvej Palič je vzel s police majhno podobo Kazanske Matere božje in ga z njo prekrizal.

— To ti naj bo moj očetovski blagoslov, — je rekel — in to-le ti ukažem: Vedenej potuje namesto mene, v vsem ga torej moraš ubogati. Karkoli ukaže, to velja in se naj zgodi! Slišita, fanta, tudi vama govorim te besede! — je zvišal glas in se ozrl na Nilko in Mikito.

— Slišiva... razumeva, prosim! — sta se odzvala oba.

— Zapomnita si! Ti pa, Vedenej Savič, nobenemu od njih ne smeš prizanesti! Če bo treba, le nasekaj vsakega, da bodo treske letele, pa naj bi bil to tudi moj sin. Zdaj, ko s teboj gre, je še pravi bedak. Pripelji ga pametnega domov!

Vsi so se poljubili, poslovili, oblekli kožuhe in dohe⁵ povrh, posadili si na glave kučme z naušesniki, nataknili rokavice in so drug za drugim odšli ven. Sani so že čakale pred hišo. Sedla sta vanje po dva: v sprednje sani oba pomočnika, v zadnje Vedenej Savič z Grigorjem.

⁵ Doha = dolg sibirski kožuh z dlako na zučaj.

(Dalje prih.)

Nova dela
kamnoseško kipar-
skega podjetja
Franjo Kunovar
v Ljubljani
(pri pokopališču Sv. Križa)

Podjetje je sposobno za izvršitev največjih del, zlasti spomenikov vojnim žrtvam, kompletnih grobnic, ograj, figur (štatev), reliefov (plastik), ornamentov itd. Ker mu zaradi preobilnega dela ni bilo mogoče razstaviti na letošnjem velesejmu, zato opozarjamo javnost, da ima na skladišču večjo zalogo spomenikov najnovejših oblik, kakor tudi večjo izbiro skic lastnih kompozicij. Dela izvršuje najsolidneje in točno (tudi po tujih načrtih), zlasti se pa odlikuje po konkurenčnih cenah, zato bodi vsakomur najtopleje priporočeno. Kdor se še ni, naj se prepriča o njegovih izdelkih, ker bo gotovo zadovoljen ter se odloči za spomenik takoj, da bo izdelan še letošnjo sezono. (Avtorska pravica pridržana.)

Spomenik Zinke Leder
 na ljubljanskem pokopališču.

Spomenik rodbine Zupančič
 na ljubljanskem pokopališču.

Na desni v krogu:
Spomenik rodbine Welley
 na ljubljanskem pokopališču.

Spodaj:
Spomenik padlim vojakom
 v Leskovcu pri Krškem.

Spodaj v sredini:
Grobnica rodbine Velkavrf
 na ljubljanskem pokopališču.

Spodaj:
Spomenik rodbine Šircelj
 na ljubljanskem pokopališču.

